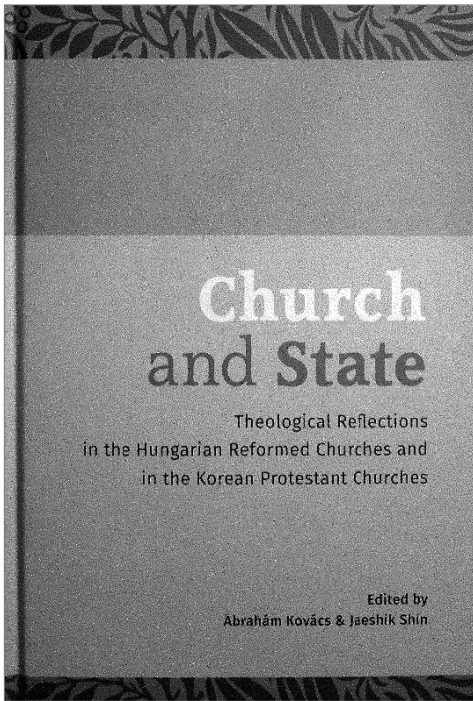

Bibliopolium

Kovács, Ábrahám – Jaeshik, Shin (szerk.):

Church and State. Theological Reflections in the Hungarian Reformed Churches and in the Korean Protestant Churches

Studies in Hungarian and Korean Protestant Theology. Volume 1. Debrecen Reformed Theological University – Honam Theological University and Seminary, Debrecen–Gwangju 2019, ISSN 2676-8356, ISBN 978-615-5853-18-0, DRTU Debrecen, 979-11-958594-2-9 [93230] HTUS Gwangju, 201 old.

Ez a tanulmánykötet azzal a céllal készült, hogy általa az olvasók sokrétű ismereteket szerezhessenek az egyház és az állam kapcsolatának múltbeli és jelenbeli helyzetéről a magyar református és a dél-koreai protestáns egyházban. A tanulmányok előadásként is elhangzottak a 2018. január 8. és 12. között megrendezett III. Hun-Han

Teológiai Fórumon, amelynek színhelye a Sárospataki Református Teológiai Akadémia volt.

A kötetben közölt tanulmányok két témakörbe tagolódnak: *I. Történeti áttekintés és a kontextus teológiai perspektívája; II. A kommunizmus, a kolonizáció és a totalitarizmus teológiai kritikája.*

I.

A szerkesztők előszava után Byung-Joon Chung (Seoul Jangsin University and Theological Seminary, Gwangju) *The Structural Changes of the Church Relation in Korea, 1784–1945* (3–16. old.) címmel nyitja meg a tanulmányok sorát. A szerző azt mutatja be, hogy a címben jelzett bő másfél száz esztendő alatt miként változott az egyház és állam kapcsolata Koreában. A vizsgált idő folyamán, amelyet három korszakra oszt, a keresztyének kétféleképpen viszonyultak az állami hatalomhoz: egyrészt elutasították, másrészt pedig támogatták azt. Az első korszakban, amely 1784-től 1873-ig terjed a római katolikus egyház összeütközésbe került a Joseon-vagy Csoszon-dinasztiával, és ez a ke-

resztyének ezreinek mártírhalálával végződött. A következő korszakban (1884–1910), amelyben a Koreai Császárság (1897–1910) váltja fel az 1392-től uralmon levő Czoszon-dinasztia államát, Dél-Koreában a protestantizmus kezdett elterjedni a protestáns, főként amerikai misszionáriusok jóvoltából, akik lojális és hazafias vallásnak tekintették a protestantizmust. Abban az időben a protestáns szellem egyrészt a modernizációt, másrészt a személyes megváltást és szabadítást jelentette a koreaiak számára. A harmadik korszak a japán kolonizációjé (1910–1945), amelyre az egyház missziós munkájának politikai célzatú támogatása volt jellemző, éspe annak érdekében, hogy Japán ellenőrzés alatt tarthassa a koreai egyházakat, és ezáltal elszigetelje azokat a nemzeti mozgalmaktól.

A második tanulmány Füstí-Molnár Szilveszter (Sárospataki Református Teológiai Akadémia) tollából származik: *The Influence of the Changes of 1989/90 on the Reformed Church of Hungary and Its Relationship to the State* (17–31. old.). Ebben az 1989/90-es rendszerváltás hatásairól értekezik a magyar református egyház és az állam kapcsolatát illetően, amikor az állam szempontjából is fontossá vált az egyházzal ápoltság, és a Magyarországi Református Egyház új önazonosságra és szerepre találhatott társadalmi, politikai és kulturális téren. Az 1990-es években a református egyház számára fontos volt a szabadságtudat és a vallási szabadság törvényeinek megvalósulása. Újra igénybe

lehetett venni az állami támogatásokat az egyházi ingatlanok és intézmények számára, és vissza lehetett igényelni a korábban államosított egyházi tulajdonokat. Ezek mellett a tanulmány kiemeli, hogy a huszadik század végén annak függvényében változott az állam viszonyulása a református egyházhoz, hogy melyik politikai párt jutott hatalomra, és azt is felmutatja, hogy az állam által nyújtott pénzügyi támogatás növekedése milyen mértékben hatott a református egyház szellemiségére.

Sangdo Choi (Honam Theological University and Seminary, Gwangju) a japán gyarmatosítás alatt tapasztalt nacionalizmus és keresztyén öntudat kapcsolatát vizsgálja a *Nationalism and Martyrdom: Shinto-Shrine Controversy during the Japanese Colonial Regime in Korea* című tanulmányában (33–44. old.), és tárgyalja a sintó szentélyek problémáját, valamint a koreai keresztyének vértanúságát. A koreaiak úgy tekintettek a huszadik század protestáns egyházaira és a missziói iskolákra, mint a társadalmi-politikai tevékenység legjelentősebb központjaira. A japán elnyomás ideje alatt a nemzeti tudat és a protestantizmus egyértelműen összefonódott Koreában, s emiatt a protestánsoknak mint az uralkodó idegen hatalom ellenfeleinek elnyomásban és üldöztetésben volt részük. Sokan mártírhalált szenvedtek, mivel nem voltak hajlandóak részt venni a sintoista szertartásokban. Az 1930-as és 40-es években függetlenségi mozgalmak robbantak ki a totalitárius japán hatalommal szemben.

Bölcseki Gusztáv (Debreceni Református Hittudományi Egyetem) a magyar református teológiai gondolkodást foglalja össze a *The History of the Hungarian Reformed Theological Thought – An Outline* című tanulmányában (45–54. old.). Elterjedésének kezdetén a kálvinizmus rendkívül erős hatást gyakorolt a magyar társadalomra, s így a 16. század végén a magyar népességnek több mint 90%-a protestáns és javarészt református volt, viszont a katolikus Habsburg-uralom és az ellenreformáció alatt azonban egyenlőtlené vált a különböző felekezetek helyzete: a reformátusság üldözött helyzetbe került. II. József 1781-es türelmi rendelete ugyan enyhített a körülményeken, de ez sem eredményezett egyenlőséget a felekezetek között. Az elnyomás időszaka alatt a teológiai művek, Kálvin *Institúciója* és a magyar nyelvre lefordított *Heidelbergi Káté* tartotta életben a reformátusságot. A tanulmány második felében Bölcseki Gusztáv a 19. és 20. század teológiai és társadalmi változásainak hatásait taglalja.

Jooseop Keum (Presbyterian University and Theological Seminary, Szöul) az észak-koreai egyház, a Minjung-teológia és az állam kapcsolatát ismerteti (*Church, Minjung and the State in North Korea*, 55–70. old.). Az 1945-ös kettészakadást megelőzően Korea keresztyéniségének nagy része az ország északi területén élt. Phenjant, Észak-Korea fővárosát a misszionáriusok „Kelet-Ázsia Jeruzsálemeként” emlegették. Azonban a kommunista uralom kezde-

tén, a koreai háború alatt a keresztyének az ország déli részére kényszerültek menekülni. A Minjung-teológiát az „elnyomottak teológiájának” nevezhetjük, amely a szociális gondok keresztyén megközelítésére helyezte a hangsúlyt, és ezért vált meghatározóvá az észak-koreai protestánsok között. Jelentős törekvésük volt az állam és az egyház jó kapcsolatának kialakítása, ennek hiányában viszont az állami hatalom ellenfeleivé váltak. Az egyház felvállalhatja azt a feladatot, hogy a társadalmi szolidaritást hangsúlyozza és képviselje az állam felé.

Gonda László (Debreceni Református Hittudományi Egyetem) tanulmánya az egyház és az állam szétválasztásának lehetséges biblikus koncepcióit mutatja be (*The Empty Centre – Separation of Church and State – A Christian Model?* 71–85. old.). A pozitív megközelítés modelljeihez a „keresztyén birodalom” koncepciója sorolható, amelyben nagymértékű az átfedés az egyház és az állam között. A „trón és oltár szövetsége”, vagyis az állam-egyházi modell esetében a két fél elkülönült hatalomként él egymás mellett. Ez a nyugati társadalmakban volt jellemző. Ezután a szerző a protestantizmus, s azon belül a lutheránus „két birodalom” elvet mutatja be, ahol az egyház és az állam – bár két külön világot testesít meg – mégsem különülnek el egymástól. A kálvinista szemlélet szerint pedig a világ Isten dicsőségének színtere. A történelem későbbi szakáiban az állam és az egyház radikális szeparációja vált uralkodó felfogássá,

különösen a felvilágosodás és a francia forradalom hatására. Gonda László végül azt hangsúlyozza, hogy az egyház valamilyen szinten mindig is idegen volt egész történelme során, ez azonban szükségszerű, ugyanis az egyház és állam különválasztása ekkleziológiai szükség a keresztyén teológiában, mivel az egyház természetéhez és missziójához tartozik.

II.

Jaeshik Shin (Honam Theological University and Seminary, Gwangju) arról értekezik tanulmányában, hogy milyen kapcsolatban áll a koreai protestantizmus a kommunizmussal, a kapitalizmussal, a konzervativizmussal és a konzumizmussal (*Communism, Capitalism, Conservatism and Consumerism in the Korean Protestantism*, 89–110 old.) A koreai protestantizmus kulcsfogalmaihoz és eszméihez tartozik a konzervativizmus, a kommunizmusellenesség, Amerika támogatása, valamint a növekedésorientált igehirdetés és egyházi szolgálat. A koreai megagyülekezetek mint az egyház és a kapitalizmus kapcsolatának zászlóshajói bevétel- és üzlet-orientált struktúrát építettek fel. Ezeket a hatalmas gyülekezeteket jórészt az Észak-Koreából menekült keresztyének alapították. A konzervativizmus az Amerikai Egyesült Államokból érkező misszionáriusok révén alakult ki a koreai protestánsok között, és ehhez társul együtt a kommunizmus ellenzése.

Rácsok Gabriella (Sárospataki Református Teológiai Akadémia) a szolgáló

egyház teológiájának társadalmi-etikai felfogását mutatja be (*A Social-Ethical Perception of the Theology of the Servant Church*. 111–134. old.). A szolgáló egyház teológiája Krisztus szolgálói voltát hangsúlyozza (Mk 10,45; Fil 2,5), a szeretet nagy, kettős parancsolatából pedig (Mt 22,37–40) kiemelt fontosságot tulajdonít a felebarát megsegítésének. Krisztus egyháza nem köthető egyetlen szociális rendhez sem, hanem minden társadalomban és helyzetben Isten akaratának engedelmességgel kell beteljesítenie a maga küldetését. A szerző kitér a marxizmus azon nézetére, amely szerint az egyháznak hozzá kellene járulnia a szocializmus építéséhez. A szolgáló egyház teológiája elismerte a szocialista forradalom autoritását, és kérdése volt, hogy miként szolgálhatja igehirdetésében a kollektív gazdasági struktúrát. Konklúzióként az szögezi le, hogy az egyháznak mindenféle társadalmi rendszertől függetlenül kell hűségessé maradnia saját küldetéséhez.

Hee-Kuk Lim (Presbyterian University and Theological Seminary, Szöul) a béke összefüggésében vizsgálja, hogy milyen kapcsolata volt a koreai keresztyéneknek a japán elnyomás ellen folytatott függetlenségi küzdelemmel, az 1919. évi, úgynevezett „március elseje mozgalommal”. (*The March 1st Movement and Christianity in the Context of Peace*, 135–148. old.) A japánok templomokat is leromboltak és a keresztyének ezreit ejtették foglyul a nemzeti mozgalom elfojtása érdekében. A koreaiak függetlenségi törekvésének víziója az

imperialista világ összeomlása, a nemzeti függetlenség és az ezután bekövetkező, világméretű társadalmi újjáépülés volt. A mozgalom bukása abban a hitbéli felismerésben erősítette meg a koreai keresztyéneket, hogy a béke nem az emberek által, hanem Istentől van.

Kovács Ábrahám (Debreceni Református Hittudományi Egyetem) azt veti össze, hogy Török István Magyarországon, Ahn Byung Mu pedig Dél-Koreában milyen rendszeres, illetve bibliai teológiai kritikával illette a totalitárius és diktatórikus rendszert a 20. század második felében. (*István Török's and Ahn Byung Mu's Reformed Responses to the Challenges Posed by Totalitarian and Dictatorial Regimes in Hungary and South Korea*, 149–173. old.) Megállapítja, hogy míg Török István a szélsőbaloldali kommunista állam körülményeiből indul ki, addig Ahn Byung Mu a szélsőjobb oldali diktatúra szociális és politikai kontextusát vizsgálja, és illeti prófétaik kritikával. Állítja, hogy az istennélküliségnek nincs politikai hovatarozása. Bármilyen szélsőségről beszélünk, a hatalom és szekuláris üdvözítés vágya mindig eltorzítja az esendő embert. Kovács Ábrahám úgy látja, hogy Magyarországon az jelentette a gondot, hogy az egyház együttműködött az állami vezetéssel, Koreában pedig az állam igazságtalansága a szociális szférában. Viszont a földrajzi távolság és a társadalmi-politikai eszmék különbsége ellenére mindketten azt hangsúlyozták: a keresztyének arra hívtak el, hogy kiálljanak az igazság mellett.

Yoon-Jae Chang (Ewha Womans University, Szöul) vallásos szemszögből vizsgálja a háború, a nemzetállam és a nők helyzetét (*War, Nation-State, and Women: A Religious Interpolation*, 175–182. old.). Kiemeli, hogy a háború mindig is hozzátartozott az emberiség történelméhez, és ennek mindig voltak női áldozatai is. A testi erőszak visszafordíthatatlan károkat okozott a nők lelki világában. Az úgynevezett „komfortnők” szexuális rabszolgákként lettek a háborúk áldozataivá. A japán elnyomás alatt szenvedő koreai nők terrorizálása soha nem látott mértékű volt a modern történelemben. A tanulmány nemcsak ismerteti helyzetüket, hanem számba veszi a túlélők gyógyulására irányuló testi és lelki vonatkozású törekvéseket is.

Pásztori-Kupán István (Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet) azokról a vagyonyhelyreállítási alapelvekről ír tanulmányában, amelyeket I. Konstantin császár és uralkodótársa, Licinius tett közzé a milánói ediktumban (*Emperor Constantine I and the Principles of Property Restoration in the Edict of Milan*, 183–199. old.). A 313-ban kiadott ediktum a magán és a köztulajdon jogi alapköveként szolgált. A szerző az ediktumban lefektetett elvek alapján vizsgálja napjainkig különböző történelmi korok és hatalmi rendszerek vagyont illető joggyakorlatát, mint amely azt is tükrözi, hogy az állam miként viszonyul az egyházhoz, illetve a keresztyénséghez.

Lucski Márta